

„MEŠTIANSKA KULTÚRA FAJČENIA TABAKU“

16.6.2026 - | Mesto Nová Baňa

Výstava prináša novátorský pohľad na jeden z dôležitejších prameňov hmotnej kultúry novoveku - hlinené fajky, ktoré sa ako bežne používané náčinie začali v Európe uplatňovať od 17. storočia.

Fajky sú pre archeológa cenným prameňom analýzy, napríklad v kontexte výskumu datovania novovekých vrstiev, a zároveň nepochybným, interpretačne významným hmotným pozostatkom dávnych zvykov a módy.

Zložitosť tejto problematiky spôsobuje, že archeologické výskumy si často vyžadujú doplnenie v podobe interdisciplinárnych štúdií, napríklad z oblasti histórie či etnografie. Nálezy fajčiarskych potrieb nájdené v Krakove a okolí odrážajú spätosť obyvateľov tohto mesta so zvykmi vychádzajúcimi najmä z východnej (tureckej) tradície. Tieto pramene zároveň naznačujú, že vtedajší konzumenti používali tak výrobky miestnej produkcie, ako aj vysokokvalitné doplnky vyrábané v iných európskych centrách.

Vzhľadom na podobný vývoj v rámci habsburskej monarchie sú prezentované výsledky výskumov autora výstavy Jakuba Pužiuka aplikovateľné z väčšej časti aj na územie dnešného Slovenska. Pre región Novej Bane a okolia je táto téma o to viac zaujímavá vzhľadom na blízkosť hlavných výrobných centier hlinených fajok v bývalom Uhorsku – Banskej Štiavnici a Kremnici. Nová Baňa sa zároveň podieľala na histórii výroby hlinených fajok na začiatku 20. storočia prostredníctvom finalizovania časti produkcie Karola Zachara a Maxa Weissa, ich glazovania u tunajšieho kachliara Jozefa Benča. Expozícia prenáša návštevníka do exotického sveta tureckej kaviarne, ktorá tvorí orientálne pozadie hlavného naratívneho prúdu – predstavenia doterajšieho stavu poznania dejín krakovského fajkárstva na základe archeologických nálezov. Predmety chceme prezentovať ako hmotný dôkaz orientalizácie kultúry dávnych mešťanov pod vplyvom tureckej tradície. Pôjde teda o cestu do iného kultúrneho rozmeru, spätého s exotikou východoeurópskeho fajkárstva.

<https://www.novabana.sk/aktuality/kultura/mestianska-kultura-fajcenia-tabaku>